

Jelenések könyve

Radoslav Petković: *Az ember, aki álmában élt*

Rónay György 1949-es naplójában írja: „Szembejön velünk az Isten s mi úgy teszünk, mintha nem vennők észre; utánunk szól és úgy teszünk, mintha nem hallanók. Pedig nem Őt csapjuk be, hanem önmagunkat.” Radoslav Petković könyvének elolvasása után vettem kézbe Rónay naplóját, és mihelyt szembesültem ezzel a mondattal, rögtön a szerb író elbeszéléseire gondoltam. *Az ember, aki álmában élt* című, illusztris borítójú novellagyűjtemény tavaly látott napvilágot a Jelenkor Kiadó gondozásában. Bár novellák egymás mellett, eléggé érezhető a szövegek közti kohéziós erő és a gondolata annak, hogy egy nagy történetet fejtünk fel oldalanként.

Az első novella Pál életében, a kereszténység kialakulásának idején játszódik, majd a Nyugat-Római Birodalom bukása körüli történet a következő, míg az utolsó elbeszélésben eljutunk Krisztus születésének évfordulójáig, ahol a középpontban szereplő Menyhért kíséretében tehetünk egy lélekutazást. A *Pál Rómában* című elbeszélés a Bibliából ismert atléta-hasonlatot felhasználva tesz humoros megjegyzést (azért emelem ezt ki, mert a későbbiekben keresve sem találtam a szerző humorát sejtető részt) az apostol alkatára vonatkozóan. „Pál egyébként is gyakran emlegette a koszorúért küzdő atlétát; miközben testalkat tekintetében senki sem hasonlított kevésbé atlétára a

**Radoslav
Petković**
Az ember, aki
álmában élt

szenátor lakomáján jelenlévők közül.” Az úgynevezett történelmi novellák között elhelyezett írások bármelyik korban és időben, Szabadkán és Budapesten is játszódhatnak. Csodák és jelenések esnek meg a mindennapi élet leghétköznapibb helyzeteiben. „Megtaláltak – mondta az isten, és

eltűnt. Ott maradt az üres hely a komódon, a nagy tükör előtt, ahol se baba, se isten.” (*Jelenés*). Petković hétköznapien mutat be egy kevésbé hétköznapi eseményt, tudniillik az istenszerű lény megjelenését egy házaspár életében. Magyar vonatkozásban ez a novella (abszurditásában) Örkény István egyperceseihez áll közel. Frithjof Schuon svájci születésű vallásfilozófus ír valahol Isten közeledéséről (és nem fordítva), aki a bennünk élő önmagával szeretne kapcsolatba lépni. Észrevesszük-e magunkban a közeledő Istent? A huszonegyedik század embere a modernizmussal, túlzott kényelemmel, médiával kibélelt világában mennyire vehetné észre a csodák, jelentéssel töltött jelenések feltűnését? Mennyire fognánk fel Jézus Krisztus újbóli megjelenését a földön? „Emlékezzünk erre a helyre a Szentírásban: a farizeusok jelet követelnek Jézustól. Ő nem hajlandó jelet mutatni; nem a kegyesség hiánya miatt, hanem mert tudja, mennyire nincs értelme. Aki azért követel jelet, hogy elkezdje a keresést, nem fogja megkapni; sőt, ha megtalálja, nem fogja meglátni.

A jelet csak az látja, aki keres.” „Azt hittem, belázasodtam, mert a hangja furcsa volt, mintha fentről jött volna. odanéztem. Tíz centire volt egy nő kövé vált arcától, aki az egyik második emeleti ablakon nézett ki. De a járókelők, megbabonázva, továbbra is a kirakato- kat bámulták.” (*Teológiai párbeszéd mai keretben* (2). Valóság és irrealitás met- szetében játszódó történeteiben a sze- replők tragédiája abban rejlik, hogy saját határain nem lép túl egyikük sem, nem érzik a megélt hétköznapiságtól az egyszeri és felfoghatatlan csodák jelen- létét. Elképzelem (rekonstruálom ma- gamban az elképzelhetlent), ül velem szemben a teremtett világ teremtője, Isten, és én hogyan viszonyulok abban a szent pillanatban hozzá, a végessé- gemmel hogyan viselkednék Vele, a végtelennel? Kávéval, konyakkal kínál- nám? Felolvasnám Neki Kosztolányi verseit? A feltételezése ennek abszurd- nak hangozhat, de korán sem hihetetlen.

Radoslav Petković minden egyes no- vellája a látomások nyelvén beszél. Az írásaiban létrehozott titokzatosság a kötetben való előrehaladással mélyül, és sokszor az írások tárgyaként tekinthető. Szereplői ebben a látomás-álmotérben érthetők meg, jellemük sajátága a láto- másosság légkörében rajzolható ki. Kül- ön-külön nem igazán érezhető az író jellemábrázoló képessége, emiatt néhány- szor ellaposodás és unalom jellemző a szövegekre. Ami felróható még a novel- lák hibájának, az a jól, érdekesen induló írások látszólag csattanó nélküli befeje- zése, mintha a szerző nem tudná, mit kezdjen a lezárásokkal nem tudná. Figu- rái alakatlan, különösebb ismertető nél- küül mozgó emberek, ebből kiindulva a novellák főszereplője sokkal inkább az őket keretbe foglaló történet. Pál és Meny- hért, bár névvel szerepelnek, nem igazán értelmezhetőek valós, hús-vér személyek-

ként, inkább egy szimbólum, egy elmélet megtestesítői. Tájékp ez, emberek nélkül.

Petković a *Zsugorodás* című elbeszé- lésében mintha finoman Kafka törté- netkezelését venné kölcsön, hozná já- tékba a saját szövegével. Az olvasó egy ismeretlen, megállíthatatlan betegség halállal végződő lefolyásának lehet a szemtanúja. „Istenem, milyen kicsi, gondolta az ágynemű végtelen fehérsé- gébe vesző test láttán, milyen aprócska ezek között a fénylő és mindenféle za- jokat kibocsátó palackok és készülékek között, kicsinyke teremtés az ormóltan, hatalmas tárgyak világában, amelyek- kel körülvették, állítólag hogy segítse- nek rajta – és ebben a pillanatban már csak abban reménykedhetett, hogy mindaz, amit az asszonyért tettek, egy másodperccel sem fogja meghosszabbí- tani azt, amit életnek hívnak, de csak fájdalom és szenvedés, és arra gondolt, nem tudja elviselni, a gondolatot, hogy valóban így történt, hogy a vizsgálatok, a számlálatlanul testébe dőött tűk, a belétömött értelmetlen gyógyszerek nélkül mindez rövidebb ideig tartott volna, és arra gondolt, hogy a jótéte- mény, amit másokon gyakorlunk, az ő számukra rossz lehet.” (*Zsugorodás*). Reménységem volt az olvasása elején a végére tervezett katarzisz, „robbanás”, nagy sajnálatomra ez elmaradt, pedig úgy hiszem, nagyot szólt volna, hogyha sikerül. Az alapötlet jó és ígéretes, a kimenetele viszont sajnos az ötlet kárára van. Nem igazán érzem a súlyosságát a feleség halálának és a férj megdöbbené- sének, vagy esetleg az író, az érzékeny- ség, hatáskeltés teljes felszámolásával mint eszközzel élt. „Egy reggel pedig felébredt, kinyitotta a szemét, és látta, hogy a szoba kisebb lett. Ekkor elmoso- lyodott.” (*Zsugorodás*).

Csalódásomat növelik még az ígéretes címek is, mint például a *Város, pirkadat*

vagy akár a *Krisztus Zimony fölött*. Meglehet, az író a címekkel visz a szövegek erdejébe, csalogat be, hogy aztán elveszünk az álomszerű, képlékeny leírásokban, történetekben. „Úgy véli, hogy szinte mindenki vakon megy el a jel mellett?“, teszi fel a kérdést „valaki“ a *Teológiai párbeszéd mai keretben* (2) című írás végén, ezzel a tételszerű mondattal mindegy igazolva a könyv egyes novelláinak mibenlétét. A kötet címéül választott *Az ember, aki álmában élt* írás egy ember álomtörténetét mutatja be gondolat-mondatokkal átszöve az egész szöveget. Utolsó mondata a könyv fontos tételmondataként értelmezhető, amennyiben „a téboly ragályos, talán afféle örvény, ami magába szív, és minden dolog és a dolgok minden kapcsolata más, felismerhetetlen alakot ölt, nem tudom – én is folyton ezt a kifejezést használom, nem tudom, és csak azt tudom, hogy a jövőben is gyakran fogom használni. És eltűntem azon, hogy az életünk talán nem valóságos, de hogy ez igaz-e, az örökre rejtve marad előttünk, aztán váratlanul, teljesen indokolatlanul, mint ez idegen kikötőbe tévedt hajó, felbukkant az a

gondolat, hogy létünket csak a szenvedés igazolja, és ebben a pillanatban az arcát takaró maszk fájdalmas grimaszba torzult” (*Az ember, aki álmában élt*).

Nem tudom, Radoslav Petković írt e valaha verset, amennyiben igen, az jól észrevehető az egyes szövegrészek líraiságba hajló, az álomszerűség megtartására törekvő mondatainál. Prózába tördelt szabadversek, könnyedén, gördülékenyen, köszönhető ez a szerzőn túl Csordás Gábor kitűnő fordításának. Nem ismerve a kortárs szerb irodalmat, a felelőtlenek nyugalmával megkockáztatom, néhol feltűnő hibái ellenére figyelmes olvasásra mindenképp érdemes könyv született, ha távolról is, de az álom-Kafka és az abszurd-Örkény méltó párja. „Ezen a világon minden idő utálatos, és nem tudom megmondani, miért van így – azért-e, mert ez a világ utálatos, vagy az idő utálatos dolog, vagy az egész így együtt mérhetetlenül utálatos – de az az idő, amikor megtörtént velem, amit el akarok mesélni, még ehhez képest is pocsék volt, legalábbis számomra.” (*Város, pirkadat*).

(Jelenkor, Pécs, 2009)

